Михайленко Г.М..
Херсонський державний університет

РОЛЬ УСНОЇ ІСТОРІЇ У ВИМІРАХ НАЙБІЛЬШ ДОКУМЕНТОВАНОЇ ВІЙНИ

Протягом минулих десятиліть, з моменту здобуття Україною незалежності, українська історична наука активно поповнювалася здобутками усної історії. Усно-історичні студії розвивалися як базуючись на методологічних обгрунтуваннях дослідників з Європи та США, так і на основі складання інструментарію власних розробок [1; 2]. Після 1991 р. політичні перетворення спонукали українських істориків до переосмислення багатьох сторінок нашої історії, як більш давніх періодів, так і подій ХХ ст., які ще були доступні у рамках усно-історичних розвідок. Зокрема, усно-історичні студії стали вагомим доповненням для вивчення подій Голодомору 1932–1933 рр., Другої світової війни, післявоєнної відбудову на українських землях, Афганської війни [3; 4]. Цілком логічним стало звернення до усно-історичних студій для аналізу подій новітньої української історії: спогади про Помаранчеву революцію, Революцію гідності, розповіді про початок російсько-української війни у 2014 р. Цей ланцюжок продовжується роками повномасштабного вторгнення росії в Україну.

На сьогоднішній день часто можна почути твердження, що російсько-українська війна є найбільш документованим військовим конфліктом в історії людства. І в певній мірі це дійсно так. Накази, звернення, матеріали міжнародних зустрічей різного формату, численні повідомлення на сторінках офіційних осіб у соціальних мережах – це лише незначний перелік тих ресурсів, які фіксують події/зміни/домовленості/угоди, що маються місце у ході повномасштабного вторгнення.

Проте, слід наголосити, що незважаючи на перелік джерел, які фіксують події війни, у порівнянні з матеріалами про перебіг будь-якого

іншого військового конфлікту, що відбувався у попередні роки, набагато більший, однак й він не може передати усі аспекти. Насамперед, мова йде про неможливість передати усі нюанси окупаційного життя документальними джерелами чи фото/відео матеріалами. Переживання/враження/страхи – все це може відтворити тільки людина, що пройшла цей шлях: побачила/відчула/була учасником. Тож, аби не лише познайомитися з чітким коротким фактажем захоплення/звільнення українських територій у вигляді дат, варто звертатися до усно-історичних свідчень. Досвід кожної людини є унікальним. Звичайно, зібрати усні розповіді усіх мешканців територій, що були тимчасово окуповані росіянами, неможливо. Але навіть декілька десятків розповідей – це вже вагоме доповнення про події широкомасштабного вторгнення. Тим більше, що з плином часу детальність та емоційна насиченість цих спогадів буде зменшуватися.

Прагнути до максимальної фіксації необхідно з багатьох причин. Зокрема, це сприятиме ознайомленню людей, які не перебували в зоні бойових дій, з тим, що несуть з собою росіяни, маскуючись закликами про «звільнення». Також, це важливо для притягнення на міжнародному рівні росіян до відповідальності після завершення війни. Для науковців – це частина створення потужної різнопланової джерельної бази, на якій базуватимуться узагальнюючі історичні розвідки, присвячені російсько-українській війні.

Усно-історичні свідчення дають можливість відтворити значний перелік аспектів життя українців за роки війни: психологічна, побутова готовність до початку війни, образ росіян до 2022 р. і після 24 лютого 2022р., облаштування побуту в окупації, організація професійної діяльності, налагодження навчання за українським законодавством, передача інформації про окупантів до ЗСУ, виїзд з окупації, цивільний та військовий спротив російським військам тощо. Цей перелік, що не є вичерпним, підтверджує актуальність усно-історичних розвідок та, навіть,

їх необхідність для найбільш ґрунтовного висвітлення подій російсько-української війни.

Література:

1. Ballard L. History of Oral history. Foundations and Metodology. Lanham, New York, Toronto, Plymouth, UA : AltaMira Press, 2007. 326 p.
2. Бондар Г. Сьогодні історія твориться в Україні. Усна історія і досвіди незавершених революцій та війни: міркування про дискусійне і (не)очевидне. *Слухати, чути, розуміти: Усна історія України XX-XXI ст.* Збірник наукових праць / за наук. ред. докторки істор. наук. Г. Грінченко. Київ: ТОВ «АРТ КНИГА», 2021. 352 с.
3. Кузовова Н. Голодомор 1932–1933 років на Херсонщині : монографія. Університетська книга, 2023. 372 с.
4. Тхоржевська Т. *Одеса очима «понаєхавших»: усна історія урбанізації 50-80-ті рр. XX ст*. Одеса: «Поліграф», 2022. 192 с.